

საპარლამენტო კონგროლის მნიშვნელობა (პარლამენტის წევრის კითხვა/შეკითხვა)

პარლამენტის ერთ-ერთ მთავარ კონსტიტუციურ ფუნქციას მთავრობის საქმიანობაზე კონგროლის განხორციელება წარმოადგენს. საქართველოში არაეფექტური საპარლამენტო კონგროლის შესახებ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს“ პარლამენტის 2014 წლის საქმიანობის ყოველწლიურ [შეფასებაშიც](#) იყო აღნიშნული და რეკომენდაციები შემოთავაზებული.

არაეფექტურ საპარლამენტო კონგროლს რამდენიმე მიზეზი შეიძლება ჰქონდეს: კანონდებლობის მიერ დადგენილი ზედამხედველობის არაქმედითი მექანიზმები, საპარლამენტო კონგროლის განხორციელების გრადიენტების და გამოცდილების ნაკლებობა და როგორც პარლამენტის წევრთა, ასევე აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენელთა დაბალი პოლიტიკური კულტურა.

საპარლამენტო კონგროლის განხორციელების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მექანიზმს წარმოადგენს **პარლამენტის წევრის კითხვა/შეკითხვა**. საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, თითოეულ დეპუტატს აქვს უფლება კითხვით/შეკითხვით მიმართოს მის წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, რომელიც ვალდებულია დადგენილი ფორმისა და ვადის დაცვით გასცეს პასუხი. პარლამენტის წევრთა ათკაციან ჯგუფს, საპარლამენტო ფრაქციას უფლება აქვთ შეკითხვით მიმართონ პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, მთავრობას, მთავრობის ცალკეულ წევრს, რომლებიც ვალდებული არიან უპასუხონ დასმულ შეკითხვას პარლამენტის სხდომაზე. პასუხი შეიძლება გახდეს პარლამენტის განხილვის საგანი.

პარლამენტის წევრთა მიერ დასმული კითხვები და მიღებული პასუხები საჯარო ინფორმაციაა, თუმცა არ ხდება მათი პროაქტიულად გამოქვეყნება. 2015 წლის 17 ივლისს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო „საქართველოს ღია პარლამენტის სამოქმედო გეგმა 2015-2016“. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს“ რეკომენდაციით სამოქმედო გეგმაში საკანონმდებლო ორგანოს ერთ-ერთ ვალდებულებად ჩაიწერა სადეპუტატო შეკითხვებთან დაკავშირებული სტატისტიკის და სადეპუტატო შეკითხვაზე თითოეული პასუხის პროაქტიულად გამოქვეყნება პარლამენტის ვებგვერდზე. **ვალდებულების შესრულების დაწყების თარიღად 2015 წლის სექტემბერი, ხოლო დასრულების თარიღად 2016 წლის სექტემბერი განისაზღვრა.**

„საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“ დაინგერესდა VIII მოწვევის პარლამენტის წევრთა მიერ დასმული წერილობითი კითხვებით და მათზე მიღებული პასუხებით (2012 წლის ნოემბრიდან - 2015 წლის 23 სექტემბრამდე). საქართველოს პარლამენტის საორგანიზაციო ღეპარგამენტის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის დამუშავების შედეგად შევეცადეთ გაგვეჩვევა, თუ რამდენად ეფექტურად ახორციელებენ საქართველოს პარლამენტის წევრები მაკონგროლებელ ფუნქციას, რა საკითხებით ინგერესდებიან ყველაზე ხშირად და რამდენად სრულყოფილად იღებენ პასუხებს დასმულ კითხვებზე.

კვლევის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი პრობლემები:

- ევროპის განვითარებული ქვეყნების საკანონმდებლო ორგანოებისაგან განსხვავებით საქართველოს პარლამენტის წევრები იშვიათად იყენებენ კითხვის უფლებას. VIII მოწვევის პარლამენტში, 2012 წლიდან დღემდე 27 დეპუტატის მიერ დასმულია 405 კითხვა¹.
- საქართველოს პარლამენტის წევრები იშვიათად ინგერესდებიან აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ სამთავრობო პროგრამის განხორციელებითა თუ საჯარო პოლიტიკის სხვა მნიშვნელოვანი საკითხებით. VIII მოწვევის პარლამენტის წევრთა მიერ არც ერთი კითხვა არ დასმულა ნატოსა და ევროკავშირთან საქართველოს ინტეგრაციისა და თანამშრომლობის მიმართულებით.
- პარლამენტის წევრები სადეპუტატო კითხვის მეშვეობით იღებენ ინფორმაციას კონკრეტული მშენებლობების ნებართვების, ბიზნესის გარკვეულ სახეობასთან დაკავშირებული იმპორტის შესახებ. სადეპუტატო კითხვები ძირითადად არ არის დაკავშირებული აღმასრულებელი ხელისუფლების ეფექტური განხორციელების პრინციპულ საკითხებთან.
- მთავრობის წევრთა პასუხები უმრავლეს შემთხვევაში არ არის სრულყოფილი და მათ ხელს არა მინისკრი, არამედ სამინისტროს თანამშრომელი მაგ. საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელი პირი ან დეპარტამენტის ხელმძღვანელი აწერს. მოგიერთ შემთხვევაში, თუკი კითხვის ავტორი უმცირესობის წევრია, მინისკრი პასუხს არა კითხვის ავტორის, არამედ საპროცედურო საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარის სახელზე აგზავნის.
- კანონმდებლობაში არსებული მექანიზმები, რომელიც ითვალისწინებს მთავრობის წევრის პასუხისმგებლობას პარლამენტის წევრის კითხვა/შეკითხვაზე პასუხის გაცემისათვის დადგენილი პროცედურის დარღვევისათვის პრაქტიკაში არ მოქმედებს.

1. საპარლამენტო კონგროლის საკანონმდებლო საფუძველი

საქართველოს კონსტიტუციის 48-ე მუხლის თანახმად, საქართველოს პარლამენტი ქვეყნის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოა, რომლის ძირითად ფუნქციას საკანონმდებლო საქმიანობისა და ქვეყნის საგარეო და საშინაო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების განსაზღვრასთან ერთად, წარმოადგენს მთავრობის საქმიანობაზე კონგროლის განხორციელება.

საპარლამენტო კონგროლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფორმაა დეპუტატის კითხვა/შეკითხვა. კონსტიტუციის 59-ე მუხლის თანახმად, პარლამენტის წევრი უფლებამოსილია კითხვით მიმართოს პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, მთავრობას, მთავრობის წევრს, ყველა დონის ტერიტორიული ერთეულის აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელს, სახელმწიფო დაწესებულებას და მიიღოს მათგან პასუხი. ხოლო პარლამენტის წევრთა სულ ცოცხა ათეუკიან ჯგუფს, საპარლამენტო ფრაქციას უფლება აქვთ შეკითხვით მიმართონ პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, მთავრობას, მთავრობის ცალკეულ წევრს, რომლებიც ვალდებული არიან უპასუხონ დასმულ შეკითხვას პარლამენტის სხდომაზე.

კონსტიტუციის მე-60 მუხლის თანახმად, მთავრობის წევრი, პარლამენტის მიერ არჩეული, დანიშნული ან დამტკიცებული თანამდებობის პირი უფლებამოსილია, ხოლო მოთხოვნის შემთხვევაში ვალდებულია, დაესწროს პარლამენტის, მისი კომიტეტისა და კომისიის სხდომებს, პასუხი გასცეს სხდომაზე დასმულ შეკითხვებს და წარმოადგინოს გაწეული საქმიანობის შესახებ ანგარიში. ასეთი თანამდებობის პირს მოთხოვნისთანავე უნდა მოუსმინოს პარლამენტმა, კომიტეტმა ან კომისიამ.

¹ შედარებისთვის: 2014 წლის იანვრიდან 2015 წლის იანვრამდე საფრანგეთის ეროვნული ასამბლეის წევრების მიერ 26 249 შეკითხვა იყო დასმული; 2010-2012 წლებში გაერთიანებული სამეფოს პარლამენტის წევრთა 107,237 შეკითხვა გაეგზავნა მთავრობის წევრებს.

საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტში გაწერილია საპარლამენტო კონტროლის მექანიზმები და მათ შორის პარლამენტის წევრთა კითხვა/შეკითხვის საკანონმდებლო რეგულირება. რეგლამენტის 221-ე მუხლის თანახმად, პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებული თითოეული ორგანო და თანამდებობის პირი, რომელსაც კითხვით მიმართეს, ვალდებულია პარლამენტს კითხვის მიღებიდან **15 დღეში** წარუდგინოს წერილობითი პასუხი. აღნიშნული ვადა შეიძლება კითხვის ავტორთან შეთანხმებით 10 დღით გაგრძელდეს. რეგლამენტის თანახმად, თანამდებობის პირს უფლება აქვს კითხვას/შეკითხვას პასუხი არ გასცეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ინფორმაცია სახელმწიფო ან სამხედრო საიდუმლოებას შეიცავს. პასუხს ხელს აწერენ მხოლოდ ამ მუხლში ჩამოთვლილი სუბიექტები ან შესაბამისი ორგანოს ხელმძღვანელი.

საქართველოს კონსტიტუციისა და რეგლამენტის თანახმად, პასუხი შეიძლება გახდეს პარლამენტის განხილვის საგანი. პარლამენტი უფლებამოსილია სრული შემადგენლობის უმრავლესობით პრემიერ-მინისტრის წინაშე დასვას მთავრობის ცალკეული წევრის თანამდებობრივი პასუხისმგებლობის საკითხი.

პარლამენტის რეგლამენტის 289-ე მუხლის თანახმად, რეგლამენტის დარღვევისათვის პასუხისმგებლობა კანონით და ამ რეგლამენტით დადგენილი წესით ეკისრება საქართველოს მთავრობის წევრებს, პარლამენტის მიერ არჩეულ თანამდებობის პირებს, აგრეთვე სხვა თანამდებობის პირებს, რომლებსაც ევალებათ პარლამენტის საქმიანობაში მონაწილეობა. თანამდებობის პირის პასუხისმგებლობის საკითხი დგება იმ შემთხვევაშიც თუ იგი არღვევს პარლამენტის წევრის **შეკითხვაზე პასუხის გაცემისათვის დაწესებულ პროცედურას**; პარლამენტს აწვდის დამახინჯებულ ინფორმაციას ან არასწორ დაბრკოლებებს უქმნის პარლამენტის წევრს ამ რეგლამენტითა და საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით მინიჭებულ უფლებათა განხორციელებაში.

ასეთ შემთხვევაში საპროცედურო საკითხთა და წესების კომიტეტი განიხილავს რეგლამენტის დარღვევის ფაქტს და საკითხს სათანადო რეაგირებისათვის გადასცემს პარლამენტის ბიუროს, რის შემდეგაც პარლამენტი უფლებამოსილია მიიღოს დადგენილება ან რეზოლუცია დარღვევის გამო კონკრეტული თანამდებობის პირის მიმართ საქართველოს კონსტიტუციით გათვალისწინებული სათანადო რეაგირების ზომების მისაღებად.

2. VIII მოწვევის პარლამენტის სადეპუტატო კითხვების სტატისტიკა

VII მოწვევის პარლამენტში დეპუტატებმა მთავრობის წევრებს და პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებული ორგანოების ხელმძღვანელებს **405 წერილობითი კითხვა** (კითხვის ავტორი, ადრესატი და თემატიკა იხ. [ცხრილში](#)) გაუგზავნეს. მათ შორის:

2012 -3 კითხვა

2013- 72 კითხვა

2014-171 კითხვა

2015 -211 კითხვა

ყველაზე მეტი კითხვის ავტორი - საპარლამენტო უმცირესობის წევრი გიორგი გაბაშვილია -116 კითხვა.

სადეპუტატო კითხვის უფლებას, პარლამენტარიზმის უფრო მდიდარი გრადიციების მქონე ქვეყნებშიც, ძირითადად ოპოზიციის წევრები იყენებენ. თუმცა საქართველოს მაჩვენებელი ამ მხრივ მაინც რეკორდულია - 405 კითხვიდან მხოლოდ 19 კითხვა დასვეს საპარლამენტო უმრავლესობის წევრებმა. ფრაქციის ცვლილება, სპარლამენტო უმრავლესობის ან უმცირესობის დატოვება, გავლენას ახდენს

დეპუტატების მიერ საპარლამენტო კონტროლის განხორციელებაზე. მაგ., პარლამენტის წევრმა ირაკლი ჩიქოვანმა თორმეტივე კითხვა მას შემდეგ დასვა, რაც საპარლამენტო უმრავლესობა დატოვა, ხოლო გიორგი ხაჩიძეს ნაციონალური მოძრაობის დატოვების შემდეგ სადეპუტატო კითხვის უფლება აღარ გამოუყენებია.

ყველაზე მეტი კითხვის აღრესატი - ფინანსთა მინისტრი (33 კითხვა)

პასუხი არ არის გაცემული 36 კითხვაზე

ძირითადი თემები, რომლითაც ინტერესდებიან პარლამენტის წევრები - მთავრობის წევრთა, მინისტრის მოადგილეების პრემიები, დანამატები, სახელმწიფო ხარჯები.

პარლამენტის წევრის კითხვის უფლება VIII მოწვევის პარლამენტში **27-მა დეპუტატმა** გამოიყენა, მათ შორის:

გიორგი გაბაშვილი - 116 კითხვა
ხათუნა გოგორიშვილი - 71 კითხვა
გიორგი ბარამიძე - 49 კითხვა
ზურაბ ჯაფარიძე - 30 კითხვა
სერგო რატიანი - 25 კითხვა
ლევან თარხნიშვილი - 19 კითხვა
ტარიელ ლონდარიძე - 16 კითხვა
მიხეილ მაჭავარიანი - 14 კითხვა
ირმა ნადირაშვილი - 14 კითხვა
ირაკლი ჩიქოვანი - 12 კითხვა
ზურაბ ტყემალაძე - 8 კითხვა
გიორგი ვაშაძე - 7 კითხვა
გიორგი ხაჩიძე - 6 კითხვა
ირინე იმერლიშვილი - 3 კითხვა
ეკა ბესელია - 2 კითხვა
კახაბერ ოქრიაშვილი - 2 კითხვა
დავით ბერძენიშვილი - 1 კითხვა
დემურ ბაშალეიშვილი - 1 კითხვა
თემურ მაისურაძე - 1 კითხვა
აკაკი ბობოხიძე - 1 კითხვა
გიორგი გომბალიშვილი - 1 კითხვა
ანი მიროგაძე - 1 კითხვა
მანანა კობახიძე - 1 კითხვა
ნუგზარ წიკლაური - 1 კითხვა
გიორგი თარგამაძე - 1 კითხვა
გია ჟორჟოლიანი - 1 კითხვა
გიორგი მელაძე - 1 კითხვა

3. სადეპუტატო კითხვა/შეკითხვის უფლების გამოყენება პარლამენტის წევრთა მიერ

განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნების საკანონმდებლო ორგანოს წევრებისაგან განსხვავებით, საქართველოს საპარლამენტო კონტროლის მექანიზმს დეპუტატის კითხვა/შეკითხვას საქართველოს

პარლამენტის წევრები იშვიათად მიმართავენ. VIII მოწვევის პარლამენტის წევრთა მიერ 2015 წლის 23 სექტემბრამდე გაგზავნილია 405 სადღეუბნო კითხვა.

საინტერესოა ამ მხრივ ევროპული ქვეყნების გამოცდილება, მაგალითად საფრანგეთში 2013 წლის იანვრიდან 2014 წლის იანვრამდე 33 963 შეკითხვა, 2014 წლის იანვრიდან 2015 წლის იანვრამდე ეროვნული ასაბლეს წევრთა მიერ გაგზავნილია 26 249 შეკითხვა. გაერთიანებული სამეფოს პარლამენტის წევრთა მიერ (ლორდთა და თემთა პალატა) 2014 წლის იანვრიდან დღემდე გაგზავნილია 51 000 შეკითხვა. 2010-2012 წლებში მთავრობის წევრების მიერ პარლამენტის წევრთა 107,237 კითხვა/შეკითხვას გაეცა პასუხი. აქედან 97.753 იყო წერილობითი პასუხი.

4. სადღეუბნო კითხვების და პასუხების ხელმისაწვდომობა

პარლამენტის წევრთა მიერ დასმული კითხვები და მიღებული პასუხები საჯარო ინფორმაციაა, თუმცა არ ხდება მათი პროაქტიულად გამოქვეყნება. პარლამენტის ვებ გვერდზე ასევე არ ქვეყნდება სადღეუბნო კითხვა/შეკითხვებთან დაკავშირებული ზოგადი სტატისტიკა (ინფორმაცია გაგზავნილი შეკითხვებისა და მიღებული პასუხების მაჩვენებლების შესახებ). შესაბამისად, საქართველოს მოქალაქეებს მხოლოდ ინფორმაციის გამოთხოვის შემთხვევაში შეუძლიათ თვალყური ადევნონ თუ როგორ ახორციელებენ მათი წარმომადგენლები აღმასრულებელი ხელისუფლების მაკონტროლებლის კონსტიტუციურ ფუნქციას.

2015 წლის 17 ივლისს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო „საქართველოს ღია პარლამენტის სამოქმედო გეგმა 2015-2016“, რომლის შემუშავებაშიც აქტიურად მონაწილეობდა სამოქალაქო სექტორი. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს“ რეკომენდაციით სამოქმედო გეგმაში საკანონმდებლო ორგანოს ერთ-ერთ ვალდებულებად ჩაიწერა სადღეუბნო შეკითხვებთან დაკავშირებული სტატისტიკის და სადღეუბნო შეკითხვაზე თითოეული პასუხის პროაქტიულად გამოქვეყნება პარლამენტის ვებგვერდზე. **ვალდებულების შესრულების დაწყების თარიღად 2015 წლის სექტემბერი, ხოლო დასრულების თარიღად - 2016 წლის სექტემბერი განისაზღვრა.**

სადღეუბნო კითხვების და პასუხების გამოქვეყნება განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნებში დანერგილ პრაქტიკას წარმოადგენს. მაგალითად, გერმანიაში სადღეუბნო კითხვები იბეჭდება ყოველკვირეულ საპარლამენტო გაზეთში. 1974 წლიდან საფრანგეთში „ჟურნალ ოფისიელში“ იბეჭდება დღეუბნო შეკითხვები მინისტრებისადმი, რომელთა რაოდენობა ყოველწლიურად 16 ათასამდეა. რაოდენობა ყოველწლიურად იზრდება. საფრანგეთში ასევე პარლამენტის ვებ გვერდზე იდება სადღეუბნო კითხვები და პასუხები. მე-14 მოწვევის პარლამენტის 93 425 კითხვა არის გამოქვეყნებული². წერილობითი კითხვები და პასუხები ქვეყნდება ინგლისის პარლამენტის ოფიციალურ ვებ გვერდზე³.

5. სადღეუბნო კითხვების თემატიკა - რა საკითხებით ინტერესდებიან საქართველოს პარლამენტის წევრები და ვისგან ითხოვენ პასუხის მიღებას

მინისტრებისადმი სადღეუბნო შეკითხვები წარმოადგენს საპარლამენტო კონტროლის ერთ-ერთ ძირითად მექანიზმს და გამოიყენება ყველა ქვეყნის პარლამენტის მიერ, რომელთა მთავრობაც

² <http://www2.assemblee-nationale.fr/>

³ <http://www.parliament.uk/about/how/business/written-answers/> ;
<http://www.parliament.uk/depositedpapers>

პოლიტიკური პასუხისმგებლობის მაგარებელია. აღნიშნული პროცედურა დიდ ბრიტანეთში ჩამოყალიბდა 1849 წლიდან, როდესაც ყოველ სხდომაზე გამოიყო ღრო „შეკითხვების საათის“ სახელწოდებით“. 1902 წლიდან დამკვიდრდა წერილობითი პასუხების პრაქტიკა.

იმ ქვეყნებში, სადაც პარლამენტარიზმის და საპარლამენტო კონგრუიზმის გრადიენტია არსებობს, მინისტრებისადმი მიმართული შეკითხვები წარმოადგენს აღმასრულებელი ხელისუფლების ზედამხედველობის ეფექტურ მექანიზმს. მიღებული პასუხები პარლამენტის წევრებს და ძირითადად ოპოზიციას საშუალებას აძლევს გამოავლინოს მთავრობის პოლიტიკის სუსტი მხარეები. მინისტრებისადმი მიმართული შეკითხვები ფართოდ გამოიყენება სამთავრობო პროგრამების განხორციელების შესახებ ინფორმაციის მისაღებად, პიროვნების უფლებებისა და თავისუფლების დაცვის თვალსაზრისით, აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების გამოსააშკარავებლად, პარლამენტისადმი წარდგენილი რთული კანონპროექტებისა და საკანონმდებლო აქტების არსის გარკვევისათვის, ინფორმაციის მისაღებად კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების გამოცემის შესახებ.

წარმოგიდგენთ რამდენიმე მაგალითს ევროპის ქვეყნების სადეპუტატო შეკითხვებიდან:

საფრანგეთის ნაციონალური ასამბლეის დეპუტატმა სამშენებლო სექტორში დასაქმებისა და შემოსავლიანობის მაჩვენებლის შემცირებასთან დაკავშირებით [წერილობით მიმართა](#) საფრანგეთის პრემიერ მინისტრს. შეკითხვაში დეპუტატმა მთავრობას მოსთხოვა ინფორმაცია სტრატეგიული გეგმის შესახებ, რომელიც სამშენებლო სექტორში არსებული რეგულაციების გადახედვას შეეხებოდა. შეკითხვაზე სამშენებლო სექტორში არსებულ ვითარებასა და მოსალოდნელ საკანონმდებლო ცვლილებებზე დაწვრილებითი პასუხი კითხვის დასმიდან ერთ კვირაში გამოქვეყნდა საპარლამენტო ვებგვერდზე.

გაერთიანებული სამეფოს თემთა პალატის წევრმა სურსათის უვნებლობის საკითხთან დაკავშირებით [წერილობით მიმართა](#) გაერთიანებული სამეფოს კვებისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს. კერძოდ, თემთა პალატის წევრი ითხოვდა ინფორმაციას, თუ რამდენად იყო გათვალისწინებული სურსათის უვნებლობის საკითხები მთავრობის სოფლის მეურნეობის ეროვნულ სტრატეგიაში. დაწვრილებითი პასუხი კითხვის დასმიდან ერთ კვირაში გამოქვეყნდა საპარლამენტო ვებგვერდზე.

გაერთიანებული სამეფოს თემთა პალატის წევრის ერთ-ერთი წერილობითი მიმართვის შინაარსი შეეხებოდა ჯანდაცვის სამინისტროში პაციენტთა შესახებ მოპოვებული ინფორმაციის კონფიდენციალურობას. დეპუტატი ითხოვდა იმ პრინციპებისა და მიდგომის განმარტებას, რომლითაც იხელმძღვანელებდა ჯანდაცვის სამინისტრომ პაციენტთა პირადი მონაცემების დაცვის არსებული პოლიტიკის შექმნისას. აღნიშნულ შეკითხვაზე [პასუხი](#) კითხვის დასმიდან სამ კვირაში გამოქვეყნდა საპარლამენტო ვებგვერდზე.

საქართველოს პარლამენტის წევრთა მიერ გაგზავნილი კითხვების უმეტესობა მთავრობის წევრთა და საჯარო მოხელეთა ანაზღაურების საკითხებს შეეხება.

VIII მოწვევის პარლამენტის წევრთა მიერ 2015 წლის 23 სექტემბრამდე გაგზავნილი კითხვების თემატიკა და რაოდენობა ასეთია:

- ხელფასი, პრემია, ვიზიტებზე დახარჯული თანხები - **153**
- ფინანსები, ბიუჯეტი, ხარჯები, სტატისტიკა - **62**
- ეკონომიკა - **20**

- სამართალი, ადამიანის უფლებები - 57
- განათლება - 24
- ჯანდაცვა და სოციალური საკითხები - 19
- მნიშვნელოვანი ღონისძიებები - 25
- ანგარიში, პროექტები - 10
- ინფრაქტრუქტურა - 31
- ადგილობრივი თვითმმართველობა - 4

სამწუხაროდ, იშვიათია შეკითხვები, რომელიც უკავშირდება აღმსარულებელი ხელისუფლების მიერ საჯარო პოლიტიკის განხორციელებასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან საკითხებს.

ზოგიერთ შემთხვევაში ძნელია კითხვის შინაარსიდან საპარლამენტო კონტროლის განხორციელების მიზანი დაინახო, ვინაიდან კითხვა ბიზნესის კონკრეტული სფეროთი დაინტერესებას მეტად უკავშირდება, ვიდრე აღმასრულებელი ხელისუფლების ეფექტურად განხორციელებას. მაგალითად, დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარის ზურაბ ცყემელაძის ორი შეკითხვა [ნელდი ქათმის იმპორტთან დაკავშირებით](#). ასევე, ზურაბ ცყემელაძის შეკითხვა 2010-2013 წლებში იმპორტირებული [პოლიეთილენისა და პოლიპროპილენის შესახებ](#). გიორგი გაბაშვილის კითხვა საქართველოში [საგზაო ბიკუმის იმპორტიორ კომპანიათა სიის და რეგისტრაციის კოდის](#) მიწოდებასთან დაკავშირებით. გაა ჟორჟოლიანის შეკითხვა [შპს აბაღა+ დღგ-ს ჩათვლის შესახებ](#).

ზოგიერთ შემთხვევაში სადებუტატო კითხვა ერთი კონკრეტული პირის პრობლემას ეხება და თავად კითხვაში არ არის მითითებული, თუ რატომ დაინტერესდა პარლამენტის წევრი კონკრეტულად ამ ადამიანის პრობლემებით, მაგალითად ზურაბ ჯაფარიძის შეკითხვა [სოციალური დახმარების მოხსნის შესახებ](#).

პარლამენტის წევრთა სადებუტატო კითხვების აღრესატი ზოგიერთ შემთხვევაში ადგილობრივი თვითმმართველობის ან სასამართლო ხელისუფლების წარმომადგენლები არიან. მაგალითად პარლამენტის წევრის, ანი მოროტაძის მიერ თბილისის მერის მოვალეობის შემსრულებლის, სევდია უგრესელიძისათვის დასმული კითხვა, რომლითაც დებუტატმა ითხოვა [თბილისში თევდორე მღვდლის 1. #13 მიმდებარე დაწყებული ჯიხურის ტიპის შენობის მშენებლობის ნებართვის ცნობა და მასთან დაკავშირებული ყველა დოკუმენტი](#).

საპარლამენტო კონტროლის განხორციელების კვლევისას შეგვხვდა რამდენიმე კითხვა, რომლის აქტუალობა ან დასმის აუცილებლობა არც შეკითხვიდან და არც მიღებული პასუხიდან ირკვევა. მაგალითად, გიორგი გაბაშვილის კითხვა, თუ რას აკეთებდა შინაგან საქმეთა მინისტრი [2014 წლის 17 აპრილს](#), ასევე, გიორგი ბარამიძის კითხვა, აწვდის თუ არა [საქართველო სირიას ქიმიურ იარაღს და დაწყებულია თუ არა ამ საქმესთან დაკავშირებით გამოძიება](#).

6. მთავრობის წევრთა რეაგირება სადებუტატო შეკითხვებზე

საქართველოში საპარლამენტო კონტროლის არაეფექტურობას განსაკუთრებულად კარგად წარმოაჩენს სადებუტატო შეკითხვაზე მთავრობის წევრთა რეაგირება.

როგორც აღვნიშნეთ, საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტით დადგენილი წესით პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებული ორგანოს წევრმა **15 დღეში** უნდა წარადგინოს წერილობითი პასუხი. უმეტესად შემთხვევაში წერილზე პასუხის გაცემის ვადა დარღვეულია, ხოლო 405 კითხვიდან 36 კითხვაზე პასუხი არ არის გაცემული.

საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტის 221-ე მუხლის თანახმად, პასუხს ხელი უნდა მოაწეროს მხოლოდ კითხვის აღრესატმა, პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებული ორგანოს ხელმძღვანელმა. სადეპუტატო კითხვა საპარლამენტო კონტროლის ფორმაა და არა საჯარო ინფორმაციის გაცემა, თუმცა პარლამენტში გამოგზავნილ პასუხებს ხშირ შემთხვევაში ხელს აწერს არა თავად მინისტრი, არამედ მინისტრის მოადგილე, [საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელი პირი ან ერთ-ერთი დეპარტამენტის თავმჯდომარე](#).

სამინისტროდან მიღებული პასუხები ხშირ შემთხვევაში არასრულია, მოიცავს ზოგადი ხასიათის ინფორმაციას ან მითითებას, რომ ინფორმაცია სამინისტროს ვებ გვერდზე [არსებობის შესახებ განთავსებული](#). თუმცა, ინტერნეტ გვერდზე ინფორმაციის განთავსება არ ათავისუფლებს პირს ინფორმაციის გაცემის ვალდებულებისაგან.

ზოგიერთ შემთხვევაში, მთავრობის წევრები პასუხს არა კითხვის ავტორს, არამედ პარლამენტის საპროცედურო საკითხთა და წესების კომიტეტის თავმჯდომარეს გიორგი კახიანს უგზავნიან. ეს ძირითადად იმ შემთხვევაში ხდება, როდესაც კითხვის ავტორი უმცირესობის წევრია. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“ ამ საკითხითაც დაინტერესდა. როგორც გაირკვა, მას შემდეგ, რაც სადეპუტატო კითხვაზე კანონით დადგენილ ვადაში არ იგზავნება პასუხი, საპროცედურო საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე კითხვის აღრესატს განმეორებით უგზავნის კითხვას და პასუხის გაცემას სთხოვს. ზოგიერთი მინისტრი მხოლოდ ამ შემთხვევაში მიიჩნევს საჭიროდ პასუხის გამოგზავნას და ისიც საპროცედურო საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარის და არა კითხვის ავტორისათვის. განსაკუთრებით აღსანიშნავია თეა წულუკიანის პასუხი, რომელიც საუკეთესო ნიმუშია იმისა, თუ როგორ არ უნდა ესმოდეს მინისტრს საპარლამენტო კონტროლი. ციგატა გიორგი კახიანის სახელზე გაგზავნილი იუსტიციის მინისტრის წერილიდან: [„გთხოვთ ურჩიოდ პატივცემულ დეპუტატს „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობიდან“, პირდაპირ მიმართოს საქართველოს პროკურატურას.....“](#) „რაც შეეხება გიორგი გაბაშვილის წერილს, მის მიერ მოთხოვნილი ინფორმაცია ღიაა, მისი პარტიის მმართველობის პერიოდისაგან განსხვავებით“

კანონი ითვალისწინებს რეაგირების მექანიზმებს, როდესაც პარლამენტის წევრის კითხვა/შეკითხვაზე მთავრობის წევრთა რეაგირება არ ხდება ან პასუხი არასწორ ინფორმაციას შეიცავს. თუმცა, პრაქტიკაში ამგვარი რეაგირება ჯერ არ განხორციელებულა. პარლამენტის რეგლამენტის 289-ე მუხლის თანახმად, რეგლამენტის დარღვევისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება საქართველოს მთავრობის წევრებს, პარლამენტის მიერ არჩეულ თანამდებობის პირებს, აგრეთვე სხვა თანამდებობის პირებს, რომლებსაც ევალებათ პარლამენტის საქმიანობაში მონაწილეობა. თანამდებობის პირის პასუხისმგებლობის საკითხი დგება იმ შემთხვევაშიც, თუ იგი არღვევს პარლამენტის წევრის **შეკითხვაზე პასუხის გაცემისათვის დაწესებულ პროცედურას**; პარლამენტს აწვდის დამახინჯებულ ინფორმაციას ან არასწორ დაბრკოლებებს უქმნის პარლამენტის წევრს ამ რეგლამენტითა და საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით მინიჭებულ უფლებათა განხორციელებაში.

ასეთ შემთხვევაში საპროცედურო საკითხთა და წესების კომიტეტი განიხილავს რეგლამენტის დარღვევის ფაქტს და საკითხს სათანადო რეაგირებისათვის გადასცემს პარლამენტის ბიუროს, რის შემდეგაც პარლამენტი უფლებამოსილია მიიღოს დადგენილება ან რეზოლუცია დარღვევის გამო კონკრეტული თანამდებობის პირის მიმართ საქართველოს კონსტიტუციით გათვალისწინებული სათანადო რეაგირების ზომების მისაღებად.

თუმცა კანონმდებლობით დადგენილი მექანიზმები ეფექტურად არ მოქმედებს. მაგ. პარლამენტის წევრის კითხვა/შეკითხვაზე მთავრობის წევრთა მიერ არასათანადო რეაგირების საკითხი პარლამენტის პლენარული სხდომის განხილვის საგანი არ გამხდარა.

რეკომენდაციები

საქართველოში სუსტი საპარლამენტო კონტროლის მიზეზები კომპლექსურია და უკავშირდება როგორც საკანონდებლო, ასევე აღმასრულებელ ხელისუფლებაში არსებულ პრობლემებს. წარმომადგენლობითი ორგანოსათვის კონსტიტუციით მინიჭებული საზედამხებელო ფუნქციის სრულყოფილად განხორციელება მხოლოდ იმ შემთხვევაში არის შესაძლებელი, თუ პარლამენტის და მთავრობის თითოეული წევრი გაიაზრებს ამ ინსტიტუტის მნიშვნელობას და მას ვიწრო პარტიულ ინტერესებზე წინ დააყენებს.

„საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო“ წარმოგიდგენთ რეკომენდაციებს საპარლამენტო კონტროლის ამ მნიშვნელოვანი მექანიზმის - პარლამენტის წევრის კითხვის ეფექტურად განხორციელების მიზნით:

- აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლები მეტი პასუხისმგებლობით უნდა მოეკიდონ საკანონდებლო ორგანოს მაკონტროლებელ ფუნქციას. მიუხედავად იმისა, თუ ვინ არის კითხვის ავტორი-უმრავლესობის თუ უმცირესობის წევრი. დეპუტატის კითხვას პასუხი დადგენილ ვადაში, სრულყოფილად უნდა გაეცეს და მას ხელს აღრესატი მინისტრი აწერდეს.
- პარლამენტის წევრები ხშირად უნდა იყენებდნენ მათთვის კონსტიტუციით მინიჭებულ ფუნქციას-აკონტროლონ მთავრობის წევრები და მათ წინაშე ანგარიშვალდებული სხვა თანამდებობის პირები. კითხვის შინაარსი საჯარო პოლიტიკის მნიშვნელოვან საკითხებს უნდა უკავშირდებოდეს.
- საპროცედურო საკითხთა კომიტეტმა და პარლამენტის ბიურომ მიმართონ კანონმდებლობით დადგენილ მექანიზმებს და დადგეს იმ თანამდებობის პირთა პასუხისმგებლობის საკითხი, რომლებიც არ პასუხობენ სადეპუტატო კითხვებს ან აწვდიან არაზუსტ ინფორმაციას.
- პროაქტიულად გამოქვეყნდეს პარლამენტის აპარატის არქივში არსებული ყველა სადეპუტატო კითხვა და პასუხი.